

ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ПОТЕНЦІАЛОМ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. У статті розглянуто сутність понять «потенціал», «потенціал інноваційного розвитку» та «інноваційний розвиток підприємства». Докладно розглянуто структуру механізму управління потенціалом інноваційного розвитку підприємства.

Ключові слова: інновації, інноваційний потенціал, інноваційна діяльність, потенціал розвитку, механізм управління інноваційним розвитком.

Summary. The article describes the essence of the concept of «potential», «potential innovation development» and «innovative development of company». The article details the structure of the mechanism of managing the company's potential of innovative development.

Key words: innovations, innovation potential, innovation activities, development potential, management mechanism innovation.

Постановка проблеми. Інновації у сучасних умовах господарювання набувають змістовності як основні фактори, що забезпечують економічне зростання як окремих суб'єктів господарювання, так і національних економік в цілому. Без тісної співпраці науковців і підприємців неможливо забезпечити зростання виробництва нових продуктів та впровадження нових технологічних процесів.

Для економіки підприємств, що зберігають все ще досить значний потенціал інноваційного розвитку, який, проте, стрімко зменшується, перехід на інноваційних шлях є єдиним прийнятним. Тож у цих умовах особливої актуальності набувають дослідження, присвячені формуванню механізму управління потенціалом інноваційного розвитку промислових підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням особливостей формування механізму управління потенціалом інноваційного розвитку підприємства присвятили праці вітчизняні та закордонні науковці.

Так, зокрема, Ю. С. Шипуліна [2], Е. М. Коротков [3], В. А. Забродський [4], М. О. Кизим [4] та Т. В. Куклінова [5] надали свої визначення поняттю «розвиток», у своїй монографії С. Кравченко та І. Кладченко [6] запропонували ефективну модель механізму управління потенціалом інноваційного розвитку підприємства, спираючись на яку був сформований кінцевий механізм управління потенціалом інноваційного розвитку підприємства. Однак, на наш погляд, механізм управління потенціалом інноваційного розвитку має бути ринковоорієнтованим та включати елементи, які б забезпечували комерціалізацію і зворотній вплив на його підвищення.

Метою дослідження є виявлення формування ринковоорієнтованого механізму управління по-

тенціалом інноваційного розвитку промислових підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інноваційний розвиток проявляється в появі нових продуктів і розповсюдженні нових технологій, де первинними в ієрархії виникнення та розвитку є технології. Саме технологічні зрушення спричиняють зникнення не тільки окремих видів продукції, але й цілих галузей, а темпи розвитку визначаються швидкістю і масштабами впровадження нових технологій.

Крім того, інноваційний розвиток стримується відсутністю розробленої методології, методичних підходів до оцінки інноваційного потенціалу, невирішеною проблемою застосування певного механізму управління інноваційним розвитком промислового підприємства.

Мета промислових підприємств — підвищення конкурентоспроможності продукції, оскільки значні інвестиційні ресурси надають можливість проводити НДДКР, оновлення та своєчасне удосконалення виробництва і технологій, розробляти і реалізувати маркетингові стратегії тощо. Кожне підприємство, зважаючи на свої можливості, повинне розробляти власну оптимальну стратегію розвитку і стратегію нарощування наявного інноваційного потенціалу, формувати організаційно-економічний механізм управління інноваційним розвитком підприємств, оцінювати рівень інноваційної спроможності та активності.

Механізм — це система форм, методів, інструментів впливу суб'єкта управління на об'єкт управління для досягнення бажаних результатів [1]. При цьому на всіх рівнях управління економічний механізм включає елементи економічного, соціального й організаційного управління, тому правомірно і більш точно визначати його як організаційно-економічний механізм.

Інноваційний потенціал організації — це сукупність ресурсів та умов діяльності, що формують готовність і здатність організації до інноваційного розвитку. Але розгляд потенціалу розвитку лише як сукупності ресурсів і можливостей їх використання є обмеженим. Потенціал інноваційного розвитку складає ядро самого інноваційного потенціалу, а також загального економічного потенціалу підприємства, органічно входячи до його складових, і визначає потенційну можливість підприємства щодо здійснення інноваційного розвитку [2].

Аналіз науково-методичної літератури засвідчує багатовимірність відмінностей у підходах до визначення змісту, сутності та структури потенціалу.

Для подальшого дослідження потенціалу розвитку інновацій як основи довгострокового інноваційного розвитку підприємства уявляється доцільним надати трактування поняття розвитку. Підходи до розуміння розвитку підприємства узагальнено в табл. 1.

Таблиця 1

Підходи до визначення розвитку підприємства

Автори	Визначення розвитку підприємства
Е. М. Коротков [3]	Сукупність змін, які ведуть до появи нової якості і зміцнення життєвості системи, її здатність чинити опір руйнівним силам зовнішнього середовища
В. А. Забродський, М. О. Кизим [4]	Процес переходу економіко-виробничої системи у новий, більш якісний стан шляхом нагромадження кількісного потенціалу, зміни й ускладнення структури і складу, наслідком чого є підвищення її здатності чинити опір руйнівному впливу зовнішнього середовища та ефективності функціонування
Т. В. Куклінова [5]	Процес, що розгортається в часі, з переходом з одного стану в інший, який характеризується наявністю якісних перетворень у цілому або появою якісно нових елементів, властивостей, характеристик, які визначають побудову і функціонування системи

Для встановлення зв'язків потенціалу розвитку інновацій підприємства та інноваційного розвитку В. А. Забродський та М. О. Кизим пропонують ввести до сукупності метахарактеристик підприємства, що розглядаються, ще одну, надзвичайно важливу — конкурентоспроможність підприємства. З одного боку, конкурентоспроможність виступає певною узагальнювальною характеристикою підприємства, з іншого — інноваційний розвиток та його потенціал не є самоцінними, вони представляють практичну

цінність тільки з позицій забезпечення довгострокового функціонування підприємства [1]. Всі три метахарактеристики підприємства позитивно впливають одна на іншу, що може бути наведено графічно таким чином (рис. 1).

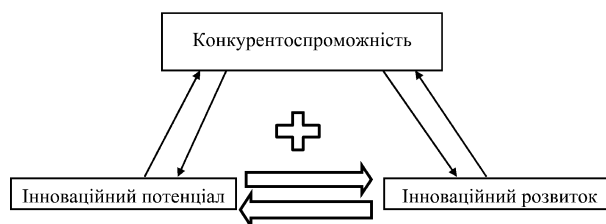

Рис. 1. Характер зв'язків між потенціалом підприємства, його інноваційним розвитком і конкурентоспроможністю (джерело: складено на основі [4])

Досліджувані характеристики підприємства у взаємному впливі є симулянтами, тобто кожна з них впливає на інші позитивно. Збільшення, наприклад, інноваційного потенціалу підприємства веде до підвищення його конкурентоспроможності та, у свою чергу, забезпечує інноваційний розвиток [4].

Очевидно, що головною умовою формування ефективного механізму управління інноваційним розвитком є наявність новинок, які могли б бути передані до сфери практичного використання. Проте, на нашу думку, наявність новинок, готових для комерційного використання, не є єдиною умовою їх ефективного розповсюдження в суспільному виробництві. Не менш важливим є визначення готовності підприємства та його окремих відділів до споживання наявного науково-технічного заділу.

Наочно змістом механізму управління інноваційним розвитком є модель, запропонована С. Кравченко та І. Кладченко (рис. 2).

Згідно із запропонованою моделлю основу механізму управління потенціалом інноваційного розвитку складають інноваційна інфраструктура суб'єкта господарювання спільно з інноваційними можливостями, які створюються за рахунок інших компонентів потенціалу. Внутрішні чинники превалюють над зовнішніми і під час переходу об'єкта дослідження зі стадії виживання на стадію розвитку істотно збільшують свою вагу [6].

Процес розробки організаційно-економічного механізму управління потенціалом інноваційного розвитку підприємства, формування господарської інтеграції підприємств припускає використання методологічного, методичного й організаційного інструментарію.

На основі проведеного дослідження запропоновано схему механізму управління потенціалом інноваційного розвитку підприємства (рис. 3).

Для того, щоб сформувавши механізм управління потенціалом інноваційного розвитку під-

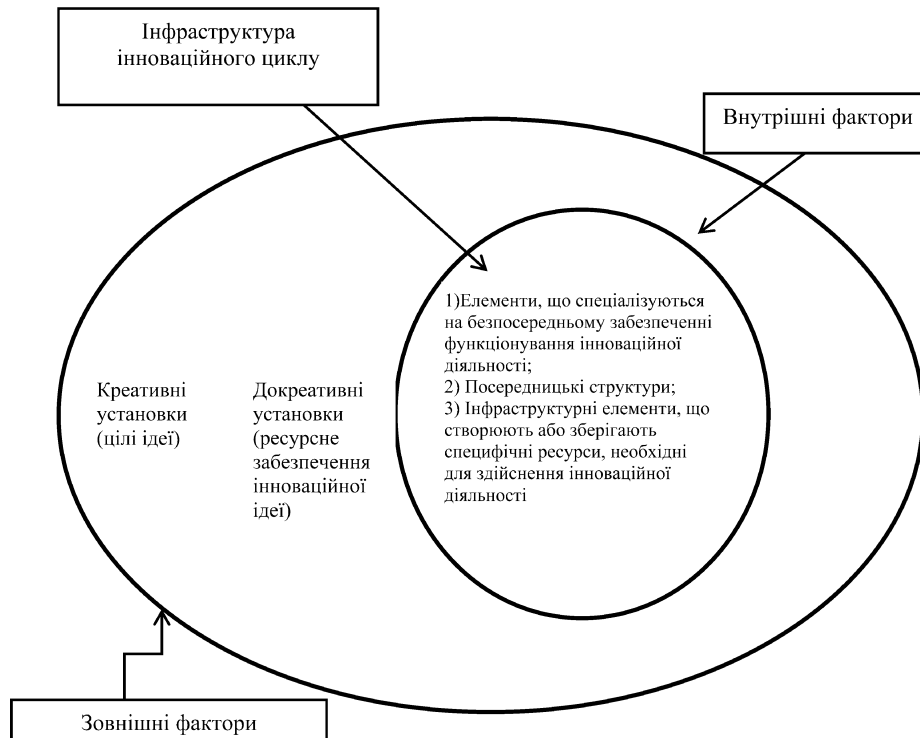

Рис. 2. Основний зміст механізму управління потенціалом інноваційного розвитку підприємства за С. Кравченко та І. Кладченко (джерело: складено на основі [6])

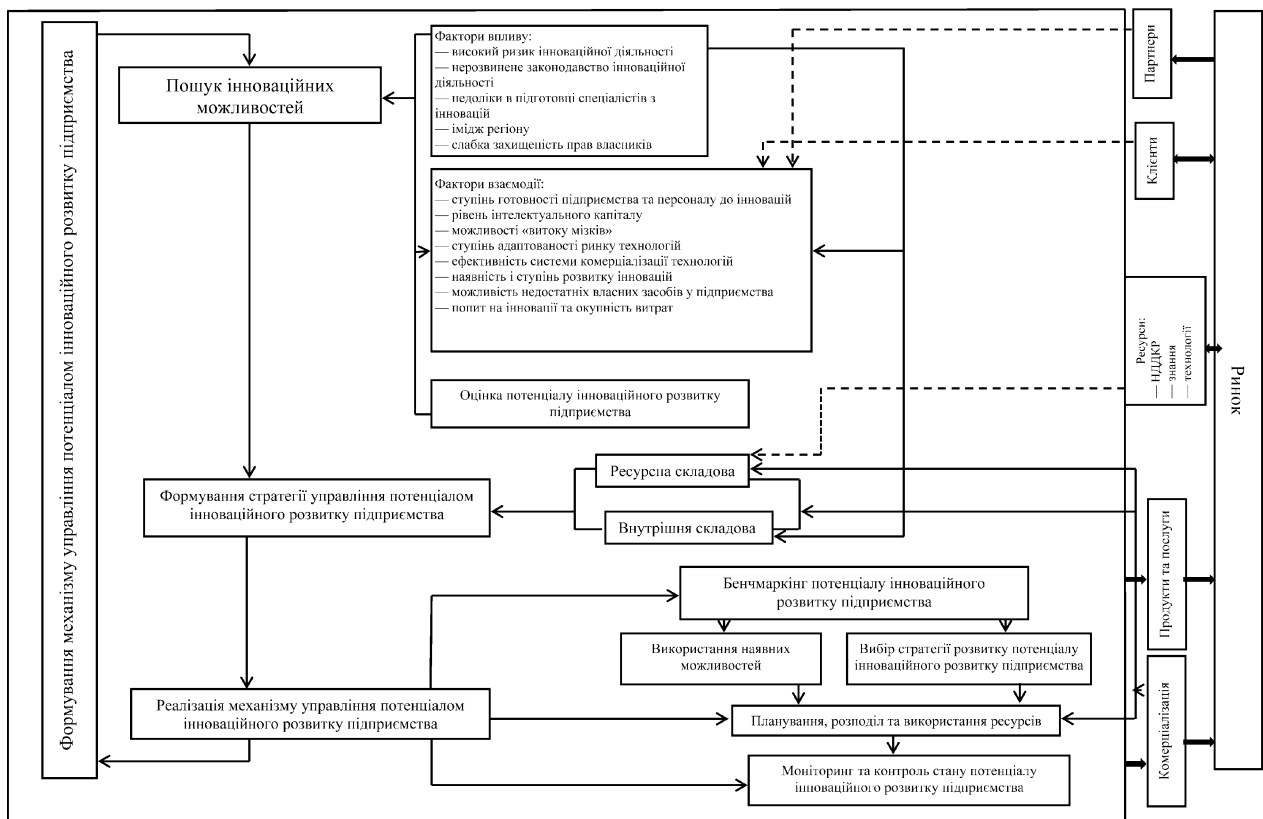

Рис. 3. Механізм управління потенціалом інноваційного розвитку підприємства

приємству необхідно докласти зусиль у пошуку інноваційних можливостей, враховуючи фактори впливу та фактори взаємодії, а також в кінці цього етапу необхідно здійснити оцінки потенціалу розвитку інновацій. До факторів впливу належать:

високий ризик інноваційної діяльності; нерозвине законодавство щодо інноваційної діяльності; недоліки в підготовці спеціалістів з інновацій, а також імідж регіону. У свою чергу, факторами взаємодії є: ступінь готовності підприємства та

персоналу до інновацій; рівень інтелектуального капіталу; можливості «витоку мізків»; ступінь адаптованості ринку технологій; ефективність системи комерціалізації технологій; наявність і ступінь розвитку інновацій; можливість недостатніх власних засобів у підприємства; попит на інновації та окупність витрат.

Далі потрібно сформулювати стратегію розвитку підприємства, яка складається з двох складових: ресурсної та внутрішньої.

Підходячи вже до реалізації самого механізму управління потенціалом інноваційного розвитку, необхідно пройти декілька етапів, а саме: проаналізувати зовнішнє та внутрішнє середовище; оцінити потенціал інноваційного розвитку підприємства та провести його бенчмаркінг. Існують різні методи проведення аналізу зовнішнього і внутрішнього середовища, однак останнім часом найчастіше застосовується SWOT-аналіз. Оцінка потенціалу розвитку обов'язково повинна містити оцінку усіх структурних елементів інноваційного потенціалу. Бенчмаркінг потенціалу інноваційного розвитку проводиться з метою виявлення середньогалузевого значення потенціалу інноваційного розвитку інших підприємств.

Наступним етапом є планування, розподіл та використання ресурсів з метою використання наявних ресурсів підприємства, а також його резервів.

Завершується процес реалізації механізму управління потенціалом інноваційного розвитку моніторингом та контролем, для того щоб визначити доцільність і потребу в його розвитку.

Оскільки механізм управління інноваційним розвитком підприємства є насамперед ринковоорієнтованим, то в кінцевому результаті він обов'язково взаємодіє з ринком. Учасниками цієї взаємодії виступають клієнти та партнери. На ринок поступають продукти та послуги, а також до кінцевого продукту можна віднести комерціалізацію.

Таким чином, механізм управління потенціалом інноваційного розвитку підприємства дозволяє менеджменту підприємства ефективно працювати у сфері впровадження інновацій на підприємство та своєчасно коректувати інноваційну стратегію у випадку зміни в зовнішньому середовищі.

Використання цього механізму для управління розвитком інноваційного потенціалу промислових підприємств дозволяє: відновити технологічні зв'язки у промисловості; створити ефективний розвиток інноваційного потенціалу і виробництва в цілому; збільшити стійкість промислових підприємств; підвищити конкурентоспроможність продукції підприємств; успішно проводити інноваційну діяльність та наукові розробки; одержувати надійних клієнтів.

Інноваційна діяльність промислових підприємств є основою забезпечення конкуренто-

спроможності, тому кожен ринковий суб'єкт зацікавлений у створенні, використанні та розвитку інновацій. Через це виявлена необхідність використання механізму управління потенціалом інноваційного розвитку підприємства, а надалі вже й самим інноваційним потенціалом.

Висновки. Для більш точного аналізу механізму управління потенціалом інноваційного розвитку підприємства було розглянуто декілька визначень самого поняття «розвиток». Існує також необхідність визначення системних елементів управління, на які повинна спрямовуватись інноваційна діяльність окремого підприємства.

Наведено зміст механізму управління потенціалом інноваційного розвитку підприємства, а також схему механізму управління потенціалом інноваційного розвитку підприємства, яка складається з трьох основних компонент: формування стратегії управління потенціалом інноваційного розвитку; пошук інноваційних можливостей; реалізація механізму управління потенціалом інноваційного розвитку підприємства. Завдяки цьому механізму менеджменту підприємства буде легше впроваджувати інновації на вже усталене виробництво.

Література

1. Касьянова Н. В. Основы развития потенциала предприятия в современных условиях / Н. В. Касьянова // Проблемы повышения эффективности функционирования предприятий различных форм собственности : сб. науч. тр. — Донецк : ИЭП НАН Украины, 2004. — Т. 2. — С. 139–148.
2. Шипуліна Ю. С. Механізм управління потенціалом інноваційного розвитку промислових підприємств : монографія / Ю. С. Шипуліна. — Суми : ТОВ Друкарський дім «Папірус», 2012. — 460 с.
3. Дослідження систем управління : навчальний посібник / [за редакцією Е. М. Короткова]. — К. : Дека, 2000. — 336 с.
4. Забродський В. А. Оцінка і діагностика фінансової стійкості підприємства / В. А. Забродський, М. О. Кизим. — Х. : ВД «Інжек», 2003. — 141 с.
5. Куклінова Т. В. Кредитне стимулювання розвитку малих та середніх підприємств в умовах кризових явищ [Електронний ресурс] / Т. В. Куклінова, В. П. Яценко // Вісник Хмельницького національного університету. — 2010. — № 4. — Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchnu_ekon/2010_4_2/250-253.pdf.
6. Кравченко С. И. Исследование сущности инновационного потенциала [Электронный ресурс] / С. И. Кравченко, И. С. Кладченко // Весник Донецкого национального технического университета. — 2003. — № 68. — Режим доступа : http://library.dgtu.donetsk.ua/fem/vip68/68_15.pdf.